

Kiegészítés

VISSZHANG - LXVII. évfolyam, 13. szám, 2023. március 31.

Nem jelentkeztem volna, ha nem olvasom Pelle János írását (*A zsidókérdés útvesztői*, *ÉS*, 2023/10., márc. 10.), amihez kiegészítésem van.

Szita Szabolcs többször járt Svájcban. A *Kontaktstelle für Überlebende des Holocaust* alapítóját, Hirsch Gábort kereste meg levélben. (Ott voltam, amikor Gábor felolvasta a szokásos háromhavi találkozók egyikén.) Szita Szabolcs jött, és a Svájcban élő Shoah-túlélők jó néhányával beszélt, történetüket filmre vette. Sokan szerették volna tudni, mi lesz a sorsuk ezeknek az anyagoknak. Kérdésük válasz nélkül maradt. Később hallottam, hogy a Páva utca archívumában egy hatalmas anyag van. Hogy a zárolásuk mennyiben tudható be Szita Szabolcsnak, nem tudom. De neki volt vagy van az anyaghoz bejutása. Talán ő tudna személyesen nyilatkozni erről.

Saját sorsomtól motiválva 2013 óta dolgozom filmtrilógiámon, amelynek témája a holokauszt, a Shoah. A Shoah túlélése. Összesen harmincegy túlélő mondta el nekem történetét. Töredezve, szüneteket kérve, zokogva, tele fájdalommal emlékeztek... Tekintetük a múltba fordult, ha rám néztek, azt kérdezte a szemük: „ugye érted?” Igen, értettem.

A trilógia első részének bevezetőjében, amely a *Háború a zsidók ellen* címet viseli, magyarul beszélek erről.

Kötelezve éreztem magam az elmondottak visszakövethető dokumentálására, beleértve a magyar holokauszt eredetét és szörnyűségét végkifejletét is.

Nagyon fontos volt számomra ezt a szégyenteljes fejezetet megismerni és megmutatni.

A holokauszt a magyar Shoah által nevezhető a civilizáció mélypontjának.

Én ennek nevezem. Pelle János nem utal a „degob” (Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság) kutatásaira, amiről én az adatgyűjtés során szereztem tudomást, de a filmbe nem került bele: a (Nemesviden újrászervezett, ma is aktívan működő [sic!]) csendőrség által összegyűjtött zsidókat a csendőrök röhögésétől kísérvé „átkutatták”, minden testnyílásukban rejtett ékszereket, aranyat keresve. Fiatal nők deflorálva voltak, a faluból hozott bábaasszonyok a periódusban lévő nőktől véres kezükkel nyúltak a következőbe.

A zalaegerszegi téglagyári gettóban aranyat követeltek a helyi gyógyszerésztől. Nem volt neki. Ott helyben agyonverték a csendőrök. A testvérek, aki Auschwitzot éltek túl, szemtanúként beszélnek erről a filmben.

Pelle János írása nem említi, hogy a gázzal való spórolás miatt, a zsúfolt magyar transzportokkal odahurcolt piciket és kisgyerekeket, Höss parancsára, élve... még egyszer: élve (!) dobták be a hatalmas tűzgödörbe!

Ezt a tényt dokumentálom a filmemben. A második Auschwitz-perben Frankfurtban egy szemtanú, Hermann Langbein beszélt erről, a Nürnbergi perben is dokumentálva van. Ott egy másik szemtanú, Sewerina Szmaglewska válaszolt „igen”-nel a bíró kérdésére: „Azt akarja mondani, hogy gyermekeket élve dobtak a tűzbe...?”

Weimarban, egy díszvacsorán, amit Bodo Ramelow adott, beszéltem erről az igen rangos hölgyeknek, uraknak. Az egyik bankelnök sírva jött oda hozzám később: „A holokausztnak ezt a dimenzióját eddig nem

ismertem...”

Sok túlélő, aki kimenekült külföldre, mesélt nekem arról, miért érezte úgy, hogy nem tud itt élni tovább. Vannak, akik nem hajlandók magyarul beszélni. Claudio S. például még ma is él szerencséire. Nagyon öreg, beteg, de él. Ő a testvérel a gettót élte túl, éppen hogy. Sokáig azt hittem, hogy elfelejtett magyarul beszélni. „Amit ezek tettek velem és a családommal, nem tudom nekik megbocsátani.” Christa M., aki '56-ban a zöld határon hason kúszva hagyta el az országot, soha többé nem jött vissza.

Az ember látogatni „hazamegy”. Hogy nevezhetném én azt az országot „hazámnak”, ahol pincében kuporogva, hétszámra ennivaló nélkül, mint „szegedi menekültek” éltük túl nyolcéves ikertestvéremmel az üldöztetést, rettegve az ott lévő szomszédok kérdéseitől, hogy melyik utcán laktunk Szegeden, és hogy néz ki a főtér...

Wesenmayer írta a naplójában: „Budapestben, a bevonulásunkat követő 24 órában érkezett a lakosság részéről a legtöbb feljelentés a zsidókról.

Sehol Európában nem volt ez tapasztalható.”

És még egy igen fontos dolog. Pelle János nem ír arról, hogy a zsidók elpusztítása Hitler számára a háború folytatását is jelentette. Az utolsó bögrét is elvették tőlük. A „kedves szomszédok” éberségéről pedig elég gazdag fotódokumentáció van, Franciaországtól, Németországon keresztül a magyarországi falvakig, hogyan rohanták meg az elhagyott házakat, zsinagógákat, és vittek el néhány óra alatt minden mozdíthatót.

Mindig kényszerítenem kell magam abba hagyni beszélni, elmondani, felrészni... Mint most is.

Egy svájci tanár, egy szűk körű privát vetítés után azt írta nekem: „Ez a film elviselhetetlen. És egyidejűleg: pótolhatatlan...”

A Shoah kutatása, az áldozatokra való emlékezés, a „soha többé!”, a túlélés lett életem témája. Tartozom ezzel a hatmillió áldozatnak, köztük édesanyámnak is, akit soha nem ismerhettem meg. Én életben maradtam, talán ezért, hogy emlékezzem és emlékeztessenek a sorsra, az ember szörnyű tetteire, amik elvették tőlem őt.